

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

***«Бабин Яр. Пам'ять та уроки
трагедії»***

До Дня пам'яті жертв Бабиного Яру

Бібліографічна довідка

Славутич 2016

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом інформаційно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене 75-річчю трагедії Бабиного Яру.

Покажчик містить інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:	Панова Л.І., Соловйова Л.О. Янченко О.О.
Комп'ютерний набір:	Соловйова Л.О.
Відповідальна за випуск:	Портная Н.В.

*На цій ділянці не буває квітів,
Півотні літ тут не росте трава,
Мабуть тому, що кровію політі
І зойки, й сльози, і мерців слова...*
М. Парфьонов

Вступне слово

У світі є чимало місць, що символізують пам'ять про тих, хто стали жертвами загарбницьких планів гітлерівської Німеччини. Одне з таких місць знаходиться в Україні. Це – Бабин Яр, урочище Шевченківського району Києва. Тут упродовж 1942-43 рр. німецькими окупантами було закатовано понад сто тисяч людей різних національностей, зокрема, українців, євреїв, циган, росіян та інших. <http://ar25.org/node/20299>.

29 вересня 1941 року в окупованому нацистами Києві в Бабиному Яру почались масові розстріли мирного населення міста – за два дні було вбито 33771 єврея (не рахуючи дітей до 3-х років, яких розстрілювали, але не рахували).

Німецька армія окупувала Київ 19 вересня і з наступного дня спеціальні підрозділи СС почали підготовку виконання наказу Гітлера про знищення усіх євреїв і радянських офіційних осіб. Перший розстріл відбувся 27 вересня – були знищені 752 пацієнта психіатричної лікарні ім. Івана Павлова, яка знаходилась поблизу Бабиного Яру. Цього ж дня німецьким комендантом міста було видано наказ усім євреям разом з речами з'явитись 29 вересня з документами і цінними речами в збірний пункт біля Бабиного Яру для евакуації.

Зранку 29 вересня понад 30 тисяч євреїв прибули на північну околицю Києва невеликими групами. Їх розстрілювали по 30-40 чоловік і скидали в рів. Після того, як він наповнювався 2-3 рядами тіл, мертвих присипали землею. За два дні у Бабиному Яру зондеркомандою 4а під командуванням штандартенфюрера Пауля Блобеля і за підтримки двох підрозділів полку поліції «Південь» було розстріляно 33 771 чоловік. Наступні розстріли євреїв відбулись 1, 2, 8 і 11 жовтня 1941 року.

Протягом 1941-43 років у Бабиному Яру було розстріляно 621 члена Організації українських націоналістів, 100 матросів Дніпровського загону Пінської військової флотилії, знищено 5 циганських таборів. За оцінками, за три роки у Бабиному Яру було розстріляно від 70 000 до 200 000 чоловік. Крім того, у Сирецькому концтаборі, де утримувались колишні комуністичні активісти, підпільники і військовополонені, за роки війни загинуло більше 25 тисяч осіб. Коли почався відступ німецької армії з території СРСР, нацисти намагались сховати сліди злочинів – їм вдалось ексгумувати частину тіл і спалити їх, але залишились численні свідки і криміналістичні докази розстрілів мирного населення Києва.

У повоєнний час пройшли судові процеси над винуватцями розстрілів у Бабиному Яру. Начальник айнзацгрупи Пауль Блобель був засуджений до страти, генерал-майор Курт Еберхард, який віддав наказ про розстріл, помер, не дочекавшись вироку; генеральний комісар Києва Гельмут Квітцрау до відповідальності не притягувався і помер в 1999 році. (<http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Month=09&Day=29>).

З року в рік до Бабиного Яру приходять люди, щоб віддати шану полеглим, а головне – зберегти у суспільній свідомості пам'ять про трагічні дні страшної війни.

На перший погляд, Бабин Яр мав би стати місцем спокою та скорботи. Адже усіх, хто знає про жахливу трагедію Бабиного Яру об'єднує біль за невинно убієтими. Однак, вже довший час Бабин Яр, а точніше трагічні події, пов'язані із масовими захороненнями в урочищі, збуджують громадську думку, є предметом політичних, а подекуди міжнаціональних та міжрелігійних суперечок.

Не вщухають пристрасті й сьогодні. Зокрема, окремими громадськими організаціями робиться чергова спроба перекреслити історичну правду та національну справедливість насамперед щодо загибелі тисяч українських патріотів, які у роки війни боролися за самостійну Україну.

Як вже згадувалося, трагедія Бабиного Яру безпосередньо пов'язана з Другою світовою війною, відродженням українського життя в 1941-1942 роках у столиці України. На жаль, цей період нашої історії залишається маловідомим широкому загалу. У радянські часи довкола нього створено чимало міфів, які остаточно ще не розвіяні. Скажімо, довший час культивувалася думка, що спротив німецьким окупантам у Києві чинило лише більшовицьке підпілля. Усіляко замовчувалися вражаючі досягнення українських націоналістів у розбудові українського життя Києва. Повністю ігнорувалися факти масових арештів та розстрілів українських патріотів у Бабиному Яру.

Уже з висоти часу відомий літературознавець, соратник О. Ольжича Олег Лащенко цей кривавий період в житті українського Києва охарактеризував так: «Зназовні трагедія лютого 1942 року може видаватися лише епізодом війни, коли потоками точено українську кров, проте, коли розкриємо цю трагедію, то побачимо, що вона – одна з кривавих вершин не тільки нашого культурного процесу, але й усього спротиву за останньої війни. Лютим 1942 року зназовні замикається київський період організованої боротьби українського націоналізму».

Безперечно, Бабин Яр – останнє місце спочинку українських героїв, які в роки Другої світової війни у стольному Києві виборювали незалежність України. Пам'ять про них навечно збережеться в серцях багатьох поколінь українців.
<http://ar25.org/node/20299>.

Публіцистичні матеріали

Бабий Яр // Большая Советская Энциклопедия. В 30 т. – Т. 2: Ангола-Барзас / Гл. ред. А.М. Прохоров. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1970. – С. 501.

Гирак Г. Кровавый сентябрь 41-го: К 75-летию трагедии в Бабьем Яру / Г. Гирак // Аргументы и факты. – 2016. – 28 сентября – 4 октября. – С. 8-9.

«Знати і пам'ятати... Бабин Яр в архівних документах»: До 75-х роковин трагедії // Голос України. – 2016. – 1 жовтня. – С. 12.

Коваль М. Бабин Яр / М. Коваль // Малий словник історії України / В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін. – К.: Либідь, 1997. – С. 49.

Литвин В. Голокост і Бабин Яр: уроки, наукові студії і феномени історичної пам'яті / В. Литвин // Голос України. – 2016. – 7 жовтня. – С. 4.

Макаренко В. Киевлянин Юрий Фукс: «Меня три раза хотели расстрелять в Бабьем Яру»: К 75-й годовщине трагедии / В. Макаренко // Комсомольская правда в Украине. – 2016. – 28 сентября. – С. 1,10.

Малаков Д. Бабин Яр: 60 років трагедії / Д. Малаков // Українська культура. – 2001. – № 9-10. – С. 5.

Мельник С. Пам'ятати про трагедію: Про парламентські слухання «75-ті роковини трагедії Бабиного Яру: уроки історії та сучасність» / С. Мельник // Голос України. – 2016. – 27 вересня. – С. 1,3.

Петрашкевич Ю. Тіні Бабиного Яру: Нові факти і свідчення очевидців / Ю. Петрашкевич // Київ. – 1994. – № 1. – С. 94-102.

75 років трагедії: До річниці трагедії в Бабиному Яру // Час Київщини. – 2016. – 30 вересня. – С. 16.

Сміян Н. Безлюдяне, геноцидське бажання знищити людське життя: До 75-х роковин Бабиного Яру / Н. Сміян // Голос України. – 2016. – 27 вересня. – С. 1,3.

Ткачук А. Маловідомий вірш Володимира Сосюри «Бабин Яр» / А. Ткачук, М. Ткачук // Літературна Україна. – 2013. – 10 жовтня. – С. 4.

Шевченко А. Біль закатованих вчить цінувати свободу: Про парламентські слухання «75-ті роковини трагедії Бабиного Яру: уроки історії та сучасність» / А. Шевченко // Голос України. – 2016. – 29 вересня. – С. 2.

Бабин Яр в художніх творах

Бажан М. Яр : Вірш. / М. Бажан // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Вишеславський Л. Хрест Олени Теліги: Вірш / Л. Вишеславський // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Драч І. 22 червня 1966 року...: Вірш. // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Евтушенко Е. Бабий Яр: Вірш. // Літературна Україна. - 2002. – 26 вересня. – С. 3.

Каплан Ю. «...І вже не боятися смерті»: Вірші / Передмова Володимира Забаштанського / Ю. Каплан // Дніпро. – 2001. – № 9-10. – С. 48-51.

Каплан Ю. Ту же стягивает петлю...: Вірш. / Ю. Каплан // Літературна Україна. – 2002. – 26 вересня. – С. 3.

Кузнецов А. Бабий Яр / А. Кузнецов. – К.: Саммит-Книга, 2008. – 268 с.

Кузнецов А. Бабий Яр: Роман-документ / А. Кузнецов. – К.: «МИП Обериг, 1991. – 352 с.

Кузнецов А. Бабин Яр / А. Кузнецов; пер. з рос. С. Батурина. – К.: Саміт-Книга, 2009. – 352 с.

Луків М. У Бабиному Яру: Вірш / М. Луків // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Марсю В. Хто ти мені, Україно?: Поезії / В. Марсю // Дніпро. – 2003. – № 7–8. – С. 26-28.

Матійко О. Молились німці в Бабинім Яру: Вірш / О. Матійко // Літературна Україна. – 2002 – 26 вересня. – С. 3.

Озеров Л. Снова у Бабьего Яра: Вірш / Л. Озеров // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Осадчук П. Всесвітня тривога: Вірші / П. Осадчук // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 1.

Павличко Д. Реквієм: Уривок. / Д. Павличко // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Паламарчук Д. Видіння Бабиного Яру: Вірш / Д. Паламарчук // Дніпро. – 1994. – № 5–6. – С. 5–6.

Первомайський Л. В Бабьем Яру: Вірш. / Л. Первомайський // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Сіренко М. Всесвітня рана: Вірш. / М. Сіренко // Літературна Україна. – 2002. – 26 вересня. – С. 3.

Сосюра В. Бабин Яр: Вірш (Скорочено) / В. Сосюра // Літературна Україна. – 2013. – 10 жовтня. – С. 4.

Фішбейн М. «Яр»: Уривок / М. Фішбейн // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Черняк Я. Білий шум: Вірш про Бабин Яр / Я. Черняк // Дзвін. – 2004. – № 8. – С. 24-26.

Чілачава Р. Живу там само, за якісь два кроки від урочища...: Вірш / Р. Чілачава // Літературна Україна. – 2002. – 26 вересня. – С. 3.

Эренбург И. Бабий Яр: Стих / И. Эренбург // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Ющенко О. Бабин Яр: Вірш / О. Ющенко // Літературна Україна. – 2001. – 27 вересня. – С. 3.

Інтернет-ресурси

Бабин Яр. [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енцикл. – Електр. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бабин_Яр – Назва з екрану. – Дата останньої правки 26.08.2016. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабин Яр. Історії тих, хто вижив [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: http://tsn.ua/special-projects/babi_yar/ – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Цікаві факти про Бабин Яр [Електронний ресурс] // Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://dovidka.biz.ua/babin-var-tsikavi-fakti/> – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Почему украинцам стоит помнить о трагедии Бабьего Яра [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: http://ru.espresso.tv/article/2016/09/27/pochemu_ukrayncam_stoyt_p

[omnyt o tragedyy babego vara](#) – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабин Яр [Електронний ресурс] // Національний історико-меморіальний заповідник. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://babyn-var.gov.ua/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Цей день в історії : 29 вересня : Бабин Яр [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Month=09&Day=29> – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Правда про Бабин Яр: документальне дослідження [Електронний ресурс] // Народний оглядач. Портал світоглядних новин SD.ORG.UA. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://ar25.org/article/pravda-pro-babyn-var-dokumentalne-doslidzhennya.html> – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабин Яр: відновити історичну правду та національну справедливість [Електронний ресурс] / Богдан Червак // Народний оглядач. Портал світоглядних новин SD.ORG.UA. – Електр. дані. – Режим доступу: – <http://ar25.org/node/20299> – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабий Яр: життя и смерть рядом [Електронний ресурс] // Зеркало недели ZN,UA. – Електр. дані. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/babiy_var_zhizn_i_smert_rvodom.html – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабий Яр [Електронний ресурс] / Аркадій Красильщиков. – Електр. дані. – Режим доступу: http://a.kras.cc/2016/02/blog-post_955.html – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабин Яр у спогадах очевидців [Електронний ресурс] // ВВС Україна. – Електр. дані. – Режим доступу:

http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2011/09/110928_babiyar_witness_rl.shtml – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Бабин Яр [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: http://1000years.uazone.net/babyn_jar.htm – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Трагедія Бабиного Яру [Електронний ресурс] // Віртуальний музей Бабин Яр. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://babiyvar.com.ua/index.php/history/tragedy> – Назва з екрану. – (Дата звернення 2.09.2016).

Зміст

Вступне слово.....	3
Публіцистичні матеріали.....	6
Бабин Яр в художніх творах,,,,,,,,,.....	7
Інтернет-ресурси.....	9